

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра менеджменту і логістики

КОМПЛЕКСНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА:

**Бізнес-планування як інструмент досягнення стратегічних
цілей підприємства**

Головний керівник – д.е.н., проф. Ірина СЕДІКОВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**на тему: Бізнес-планування інноваційного проєкту в умовах
невизначеності та ризику**

ЦИФР КРБ. МІЛ.1.80-03.28.5

Здобувач Андрій КАЛИТА

Керівник к.е.н., доц. Василь МУЖАЙЛО

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 17.05.2023 р., протокол № 15

Завідувач кафедри менеджменту і логістики _____ Ірина СЕДІКОВА

(підпис)

Одеса – 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Актуальність теми дослідження залежить від необхідності проведення значних змін в реальному секторі економіки України. Ці зміни пов'язані з переходом на новий рівень економічних і господарських відносин, модернізацією систем корпоративного управління та впровадженням нових інформаційних та виробничих технологій. У такому контексті виникають важливі проблеми в галузі контролю та управління ризиками на сучасних підприємствах. Розв'язання цих проблем є складним багатокритеріальним завданням і потребує активної науково-дослідної роботи для подолання різних перешкод.

Деякі з цих проблем включають: преобладання консервативних моделей управління ризиками, які обмежують оцінку сучасних ризиків та горизонти контролю; зміни в зовнішньому та внутрішньому діловому середовищі; повільне адаптування нормативної бази та стандартів, що регулюють діяльність в галузі внутрішнього контролю, аудиту та управління ризиками. Часто велика кількість локальних нормативних документів, які суперечать один одному, призводить до конфронтацій і конфліктів, ускладнюючи процедури аналізу, оцінки та управління ризиками та знижуючи ефективність бізнес-процесів.

Для вирішення цих проблем потрібне системне вдосконалення управління процесами аналізу, оцінки та контролю ризиків за допомогою більш ефективного інструментарію. Важливо підкреслити, що в умовах інтенсивного розвитку інформаційних і наукоємних технологій можна застосовувати динамічний підхід до управління ризиками підприємств, використовуючи підходи, концепції, методики та інструменти з різних областей знань, таких як інноваційний та креативний менеджмент, психологія, маркетинг і т.д.

У першому розділі **«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ»** розкрита сутність ризику як

економічної категорії, проаналізовані причини виникнення, підходи щодо класифікації та розглянуті методичні основи оцінки ризиків.

У другому розділі **«ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПП «ХАДЖИБЕЙ-2005»** зроблена діагностика зовнішнього середовища підприємства, загальна характеристика ПП «Хаджибей-2005» та проведено аналіз системи управління ризиками інвестиційних проектів.

У третьому розділі **«ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ»** наведено пропозиції щодо удосконалення методів управління ризиками інвестиційних проектів та розрахована економічна ефективність запропонованих заходів

Кваліфікаційна робота бакалавра містить 59 сторінки, 18 таблиць, 4 рисунка. Перелік посилань нараховує 33 найменування.

Ключові слова: ризик, управління ризиком, інвестиційний ризик, бізнес-планування.

SUMMARY

Topicality. The relevance of the research topic depends on the need for significant changes in the real sector of Ukraine's economy. These changes are associated with the transition to a new level of economic and business relations, the modernization of corporate management systems, and the introduction of new information and production technologies. In this context, important problems arise in the field of risk control and management at modern enterprises. Solving these problems is a complex multi-criteria task and requires active research work to overcome various obstacles.

Some of these obstacles include: the prevalence of conservative risk management models that limit modern risk assessment and control horizons; changes in the external and internal business environment; slow adaptation of the regulatory framework and standards governing activities in the field of internal

control, audit and risk management. Often, a large number of local regulatory documents that contradict each other lead to confrontations and conflicts, complicating the procedures of analysis, assessment and risk management and reducing the efficiency of business processes.

Overcoming these obstacles requires a systematic improvement of the management of risk analysis, evaluation and control processes with the help of more effective tools. It is important to emphasize that in conditions of intensive development of information and knowledge-intensive technologies, a dynamic approach to enterprise risk management can be applied, using approaches, concepts, methods and tools from various fields of knowledge, such as innovative and creative management, psychology, marketing, etc.

In the first chapter "THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE RESEARCH OF RISK MANAGEMENT MECHANISMS, the essence of risk as an economic category is revealed, the causes of occurrence are analyzed, approaches to classification and methodological bases of risk assessment are considered.

In the second chapter "STUDY OF THE RISK MANAGEMENT SYSTEM AT "KHADZHIBEY-2005" PE, the diagnosis of the external environment of the enterprise, the general characteristics of the "KHADZHIBEY-2005" PE, and the analysis of the risk management system of investment projects were carried out.

In the third section "JUSTIFICATION OF DIRECTIONS FOR IMPROVING THE RISK MANAGEMENT OF INVESTMENT PROJECTS" proposals for improving methods of risk management of investment projects are given and the economic efficiency of the proposed measures is calculated

The bachelor's thesis contains 59 pages, 18 tables, 4 figures. The list of references includes 33 titles.

Key words: risk, risk management, investment risk, business planning.

ЗМІСТ	Стор.
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	10
1.1 Сутність ризику як економічної категорії, причини його виникнення та підходи щодо класифікації	10
1.2. Методичні основи оцінки ризиків	18
Висновки за розділом 1	26
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПП «ХАДЖИБЕЙ-2005»	28
2.1. Діагностика зовнішнього середовища підприємства	28
2.2. Загальна характеристика ПП «Хаджибей-2005»	32
2.3. Аналіз системи управління ризиками інвестиційних проектів	36
Висновки за розділом 2	40
РОЗДІЛ 3 ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ	42
3.1. Пропозиції щодо удосконалення методів управління ризиками інвестиційних проектів	42
3.2. Обґрунтування економічної ефективності запропонованих заходів	46
Висновки за розділом 3	53
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ВСТУП

Актуальність теми дослідження залежить від необхідності проведення значних змін в реальному секторі економіки України. Ці зміни пов'язані з переходом на новий рівень економічних і господарських відносин, модернізацією систем корпоративного управління та впровадженням нових інформаційних та виробничих технологій. У такому контексті виникають важливі проблеми в галузі контролю та управління ризиками на сучасних підприємствах. Розв'язання цих проблем є складним багатокритеріальним завданням і потребує активної науково-дослідної роботи для подолання різних перешкод.

Деякі з цих проблем включають: преобладання консервативних моделей управління ризиками, які обмежують оцінку сучасних ризиків та горизонти контролю; зміни в зовнішньому та внутрішньому діловому середовищі; повільне адаптування нормативної бази та стандартів, що регулюють діяльність в галузі внутрішнього контролю, аудиту та управління ризиками. Часто велика кількість локальних нормативних документів, які суперечать один одному, призводить до конфронтацій і конфліктів, ускладнюючи процедури аналізу, оцінки та управління ризиками та знижуючи ефективність бізнес-процесів.

Для вирішення цих проблем потрібне системне вдосконалення управління процесами аналізу, оцінки та контролю ризиків за допомогою більш ефективного інструментарію. Важливо підкреслити, що в умовах інтенсивного розвитку інформаційних і наукоємних технологій можна застосовувати динамічний підхід до управління ризиками підприємств, використовуючи підходи, концепції, методики та інструменти з різних областей знань, таких як інноваційний та креативний менеджмент, психологія, маркетинг і т.д.

Мета роботи полягає в розробці інноваційного проекту в умовах невизначеності та ризику. Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних завдань:

- розкрити сутність ризику як економічної категорії, причини його виникнення та підходи щодо класифікації;
- дослідити методичні основи оцінки ризиків;
- провести аналіз системи управління ризиками інвестиційних проектів на ПП «Хаджибей-2005»
- розробити рекомендації щодо удосконалення методів управління ризиками інвестиційних проектів на ПП «Хаджибей-2005»;
- дослідити економічну ефективність запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження – Бізнес-планування інноваційного проекту в умовах невизначеності та ризику на ПП «Хаджибей-2005»

Предмет дослідження є теоретико-методичні основи сутності, оцінки ризиків на підприємстві та розробки рекомендацій щодо удосконалення методів управління ризиками інвестиційних проектів на сучасному підприємстві.

Теоретичними й методичними засадами є спостереження, порівняльний метод, метод статичного аналізу та метод відображення наукових досліджень у графічній та табличній формах.

Інформаційну базу дослідження становили нормативно-правові акти України, матеріали Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з тематики досліджень, форми річної звітності підприємства-базис дослідження.

Результати дослідження можуть бути використані підприємствами в процесі підвищення ефективності функціонування їх системи управління.

ВИСНОВКИ

Робота присвячена проблемам управління ризиками інвестиційних проектів у діяльності підприємства. В даній роботі наведено обґрунтовані теоретичні та методичні положення, а також практичні рекомендації щодо управління ризиками підприємства. По-перше, було розглянуто еволюцію поняття ризик, методи управління ризиками та методи кількісної оцінки ризиків.

Визначено, що поняття ризику появилось дуже давно, ще на початку цивілізації. Було воно пов'язане з можливою небезпекою, певною турботою. Вперше наукове, математичне визначення поняття «ризик» було сформульоване понад 200 років тому німецьким математиком Йоганном Ніколаусом Тетенсом (1736-1807) у праці «Вступ до розрахунку життєвої ренти і право на її отримання», Відповідно до концепції Ф. Найта 1928 року, власне невизначеність є джерелом виникнення чистого прибутку чи збитків. Прибутки (збитки) є різницею між попередньою оцінкою величини затрат і доходів та реальними затратами і доходами. Починаючи з другої половини XX століття відбуваються перші спроби поєднання ризику з інвестиціями. Д. Белемор у своїй праці наводить складність значення інвестиційний ризик та розшифровує його склад.

Нейтралізувати інвестиційний ризик дуже важко, але ним можна керувати, заздалегідь оцінюючи, розраховуючи, описуючи та плануючи дії, що можуть знизити ймовірність настання несприятливих подій під час реалізації інвестиційного проекту. Наведемо основні етапи управління інвестиційними ризиками. Першим етапом керування є ідентифікація. Оскільки, саме вчасне виявлення інвестиційних ризиків дасть змогу прийняти обґрунтовані управлінські рішення, щодо мінімізації їх негативного впливу. Наступним етапом є аналіз, він пов'язаний з дослідженням уже існуючих ризиків та ймовірності їх виникнення. Наступним етапом є розробка заходів щодо мінімізації. Далі йде контроль

ризик, що передбачає комплекс управлінських рішень які реагують на зміни зовнішнього середовища та прогнозування можливого розвитку подій. Саме це є основні риси контролінгу. На базі даного методу пропонується відтворювати управління на вітчизняних підприємствах.

Для кількісної оцінки інвестиційних ризиків є безліч методів серед яких комплексні, систематичні та статичні. Для розрахунку було обрано статичні методи, перевагами яких є врахування різних чинників ризиків за 1 період. Проте недоліком є використання імовірнісних характеристик.

З метою оцінки та аналізу в другому розділі здійснено аналіз фінансово-господарського стану ПП «Хаджибей 2005». В діяльності підприємстві простежується спад показників виробництва основних видів продукції, крім того за останні роки спав дохід. Показники фінансово економічного стану підприємства, говорять про те, що підприємство є фінансово незалежним та стабільним, про те на підприємстві є проблеми з короткостроковими зобов'язаннями, в разі виникнення критичних ситуацій підприємство не зможе самостійно погасити всі заборгованості. Знизились показники фінансового левериджу та маневреності власного капіталу. Це говорить про те що підприємство не зможе поповнити оборотні кошти в разі потреби за рахунок власних коштів.

В процесі дослідження було доведено доцільність запропонованого рішення. Впровадження однієї лінії по виробництву крекерів в місяць дає 466,6 тис. грн. чистого прибутку та й показники NPV підтверджують прибутковість та ефективність даного проекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амбарціумов М.О. Аналітичні методи контролю фінансово-господарської діяльності підприємств. Економіка АПК. 2017. № 11. С. 114-117.
2. Андрійчук В. Менеджмент: прийняття рішень і ризик: навч. посіб. К.: КНЕУ, 20188. 316 с.
3. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s>.
4. Андрійчук В. Менеджмент: прийняття рішень і ризик: навч. посібник. КНЕУ, 2018. 316 с.
5. Андрійчук Р.В. Методичні підходи до аналізу рентабельності та безбитковості виробництва продукції й оптимізації її асортименту. Економіка АПК. 2017. № 5. С. 113-115.
6. Бердар М.М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2018. № 5. С. 133-139.
7. Вербицька Г.Л. Управління економічним ризиком. Фінанси України. 2017. №3. С. 132-139.
8. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. К.: КНЕУ, 2014. 480 с.
9. Вітлінський В. В. Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику. Київ: ДЕМІУР, 2016. 212 с.
10. Внукова Н. М. Базова методика оцінки економічного ризику підприємств. Фінанси підприємств. 2020. № 10. С. 15–21.
11. Грушко В., Пилипченко О. Фінансові ризики: навч. посіб. Житомир: ЖІТІ, 2018. 13 с.
12. Гранатуров В.М. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісні оцінки: монографія. Одеса: Інститут

проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2017. 164 с.

13. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2016.

14. Верчено А. С. Економічний ризик: ігрові моделі: навч. посібник. / За ред. д-ра екон. наук, проф. В.В. Вітлінського. К.: КНЕУ, 2020. 446 с.

15. Івченко І. Ю. Економічний ризики: навчальний посібник. Київ: «Центр навчальної літератури», 2014. 304 с.

16. Коваленко Ю. С. Факторний аналіз економічної ефективності підприємств України. Економіка АПК. 2019. № 4. С. 60-64.

17. Клименко С. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2015. 252 с.

18. Лук'янова В. В. Економічний ризик: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2017. 464с.

19. Литвин З. Б. Аналіз інноваційних ризиків. Тернопіль: Видав.-поліграф. центр Терноп. нац. економ. універ. «Економічна думка». 2022. Випуск 13. С. 249-253.

20. Лук'янова В. В. Оцінювання ризику і стійкість економічної системи. Вісник Хмельницького національного університету. – Серія «Економічні науки». 2014. №3. Т.2. С.33-39

21. Макаренко О.І. Особливості управління господарським ризиком в умовах ринкової економіки. Актуальні проблеми економіки. 2018. №6. С.159-165.

22. Мортякова О.В. Господарські ризики: оцінка та прогнозування: Монографія. Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2008. 220 с.

23. Музиченко А.О. Методи оптимізації структури фінансових ресурсів. Економіка АПК. 2017. № 9. С. 63-67.

24. Обушак Т.А. Основні методичні напрямки оцінки фінансового стану підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2018. № 12. С. 25-30.

25. Онисько С. М. Фінанси підприємств. Підручник. Львів, 2015. – 365с.
26. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку. Моногр. Київ, 2021. С. 134.
27. Партин Г. О. Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації. Науковий вісник НЛТУ України. 2020. Вип. 20.9. С. 215–220.
28. Пацай Б.Д. Роль інформаційних технологій в управлінні фінансовими ресурсами підприємств. Фінанси України. 2018. № 8. С. 82-86.
29. Петруха С. Методологічні засади аналізу фінансового стану підприємств. Економіст. 2017. № 5. С. 15-28.
30. Поддєрьогін А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. Фінанси України. 2014. № 11. С. 119-122.
31. Пономаренко О.В. Прогноз максимізації прибутку підприємств АПК. Економіка АПК. 20119. № 2. С. 86-89.
32. Примак Т.О. Економіка підприємства : Навч. посібник. К.: Вікар, 2020. С. 178.
33. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи бакалаврів, галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 073 «Менеджмент» всіх форм навчання / Укл. І. О. Седікова, І. І. Савенко, Козак К. Б., В. А. Бондар. Одеса, ОНТУ, 2022. 81 с.